

Universitatea Babeş-Bolyai
Facultatea de Ştiinţe Politice, Administrative şi ale Comunicării

**Korunk 1990-2000 – Concepţii editoriale în oglinda temelor vieţii publice.
Zece ani de tranziţie în viaţa unui atelier intelectual**

REZUMAT

Coordonator Ştiinţific
Prof. univ. dr. Cseke Péter

Doctorand
Botházi Mária

Cluj-Napoca
2013

Cuprins

I. Moduri de abordare, preliminarii.....	3
II. Metodologia analizei.....	11
II. 1. Obiectul cercetării.....	11
II. 2. Ipoteze.....	12
II. 3. Metodele analizei.....	13
III. Anii tranziției în România.....	18
III. 1. Tranziția ca noțiune politologică.....	18
III. 2. Revoluție?.....	20
III. 3. Lustrația dificilă.....	25
III. 4. Fețele perioadei de tranziție.....	27
IV. Situația presei în după căderea comunismului.....	35
IV. 1. Monotonia liniștii sterpe.....	35
IV. 2. Rolul presei în perioada de tranziție.....	36
IV. 3. Periodizarea presei maghiare postcomuniste din Transilvania, conform cercetătorului Papp Z. Attila.....	40
V. Viața publică, reflectarea vieții publice. Definirea noțiunii.....	43
VI. Redactori și concepții redacționale în revista Korunk.....	48
VI. 1. Dienes László, Gaál Gábor și prima ediție a revistei.....	48
VI. 2. A doua ediție a revistei.....	59
VI. 3. Articolele din domeniul științelor naturii în anii 1980.....	69
VI. 4. A treia ediție a revistei.....	73
VI. 4. 1. Începutul.....	73
VI. 4. 2. Calea de urmat.....	75
VI. 4. 3. Korunk: numele obligă.....	77
VI. 4. 4. Unde bate inima? Corespondența dintre Kántor Lajos și Gáll Ernő.....	78
VI. 4. 5. 1990: anul căutării drumului.....	80
VI. 4. 6. Probleme redacționale din prisma unei anchete.....	87
VI. 4. 7. Sferele tot mai largi ale revistei.....	90
VI. 4. 8. Distribuția tematică a numerelor revistei Korunk în perioada decembrie 1989.....	

– decembrie 1999.....	96
VII. Concepțiile redacționale ale revistei Korunk din prisma temelor vieții publice	98
VII. 1. Presa, mass-media în revista Korunk.....	98
VII. 1. 1. Imaginea și rolul presei maghiare din România în viața publică transilvăneană, reflectată în numerele revistei Korunk din perioada 1990 – 2000.....	100
VII. 1. 2. Rezumat.....	107
VII. Articole despre biserică.....	111
VII. 2. 1. Modul de abordare a problemelor bisericii	112
VII. 2. 2. Rezumat.....	119
VII. 3. Articole despre minorități.....	121
VII. 3. 1. Modul de abordare a problemelor minorităților.....	123
VII. 3. 2. Rezumat.....	132
VII. 4. Conviațuirea.....	135
VII. 4. 1. Discursul conviațuirii.....	137
VII. 4. 2. Rezumat.....	145
VII. 5. Subiectul universității în revista Korunk	147
VII. 5. 1. Reflexiile teoretice ale subiectului universității.....	149
VII. 5. 2. Rezumat.....	155
VII. 6. Problema identității maghiare în revista Korunk.....	156
VII. 6. 1. Reflectarea contemporană a noțiunii de transilvanism	158
VII. 6. 2. Rezumat.....	167
VIII. Concluzii	170
VIII. 1. Caracterizarea, compararea discursurilor.....	173
Bibliografie.....	183
Anexe.....	190

Cuvinte cheie: *Korunk*, concepție redacțională, articole despre viața publică, perioada de tranziție, presa minoritară

Teza de doctorat încearcă să ofere o imagine de ansamblu asupra concepțiilor redacționale din prima perioadă a celei de-a treia ediții a revistei *Korunk*, focalizând în acest context asupra articolelor pe tema vieții publice, apărute în perioada ianuarie 1990 – decembrie 1999. Din cercetarea numerelor apărute în acest deceniu se desprinde următoarea concluzie: în revista *Korunk* apare o tendință marcantă legată de reflectarea vieții publice, care poate fi interpretată ca o continuare a obiectivului formulat de primul redactor László Dienes, anume ca revista să fie „un cronicar și reprezentant fidel al vieții maghiarimii din Transilvania (România)”.¹ Temele analizate pot fi abordate atât din punctul de vedere al domeniului interdisciplinar denumit studiul minorităților, cât și din cel al revistei *Korunk*, credem însă că articolele care reflectează viața publică oferă analizei un cadru mult mai larg. Articolele științifice publicate în revistă determină în mare măsură caracterul acesteia, dar putem să acordăm aceeași atenție scrierilor publicistice, articolelor aparținând genurilor jurnalistice tradiționale, criticilor și recenziilor scrise pentru cititori, care întăresc latura de jurnal cultural al revistei. Prin urmare, abordarea concepțiilor redacționale ale anilor 1990 din punctul de vedere al articolelor despre viața publică deschide un orizont larg analizei.

În scopul stabilirii ariei de cercetare, după examinarea tematicilor existente în revistă, am stabilit șase teme principale, considerate a fi printre temele ”fierbinți” ale perioadei amintite. De asemenea, presupunem că cele mai multe numere tematice, importante din punctul de vedere ale tezei, au abordat aceste teme. Pe de altă parte, unele dintre ele pot fi considerate subiecte tabu în sfera publică maghiară din Transilvania, fiind în același timp parte a discursului descris în literatura de specialitate prin termenul de ”nevroză minoritară” (dramatizarea statutului de minoritate de către presă). Este interesant de analizat modul în care revista *Korunk* tratează aceste subiecte. În al treilea rând, aceste subiecte sunt strâns legate între ele (în paginile revistei *Korunk*), existând puncte comune care pot să dezvăluie conexiuni mai profunde.

Subiectele analizate sunt următoarele: **presa/mass-media maghiară din Transilvania; biserica; minoritățile; universitatea maghiară din Transilvania;**

¹ Pomogáts Béla: *A harmadik Korunk*, In: *Erdélyi tetőn*, Pallas-Akadémia Könyvkiadó, Csíkszereda, 2004. 227.

identitatea maghiară din Transilvania. Analizând numerele tematice legate de aceste subiecte, am schițat atributele articolelor care au fost publicate în revista Korunk în perioada analizei, modul în care scrierile abordează anumite teme, respectiv particularitățile concepției redacționale care se desprind din elementele amintite. Caracteristicile care pot fi exprimate numeric au fost evaluate cu ajutorul analizei de conținut cantitative, metodă completată prin analiza discursului, în scopul stabilirii și descrierii modurilor de discurs publicate în revistă. De asemenea, am utilizat analiza comparativă pentru a descrie eventualele abordări noi care apar în anumite numere în legătură cu temele propuse. Aria de cercetare a fost astfel stabilită la analiza a 417 de articole.

Pentru a așeza ipotezele și concluziile într-un context adecvat, am considerat ca fiind necesară descrierea succintă a vieții social-politice și economice și România anilor de tranziție. Am examinat noțiunea de tranziție din punctul de vedere al științelor politice, am pus în discuție caracterul de revoluție al evenimentelor din decembrie 1989, am încercat să descriem perioada incipientă a lustrației (în primul rând cea legată de viața politică și economică) unei societăți purtând povara grea a anilor de dictatură, fațetele inedite ale perioadei de tranziție. O componentă deosebit de importantă a cercetării este capitolul care tratează situația presei în prima perioadă cuprinsă de căderea dictaturii, prezentând atât particularitățile presei maghiare, cât și a celei românești. Un alt capitol esențial cuprinde periodizarea presei maghiare din Transilvania. Cu ajutorul conceptelor introduse de Jürgen Habermas, am încercat de asemenea să definim noțiunea de sferă publică.

A fost totodată necesar să parcurgem trecutul revistei Korunk, acele concepții și circumstanțe istorice și ideologice care au influențat modul de redactare al revistei. Prima ediție – care a apărut între februarie 1926 și septembrie 1940 – este prezentată prin intermediul celor doi redactori, personalități marcante, apreciate de posteritate în cele mai diverse moduri. Căci modelele redacționale impuse de László Dienes (fondator și redactor șef al revistei până în iulie-august 1931) și Gábor Gaál (care a redactat revista din ianuarie 1929 până în septembrie 1931 împreună cu Dienes, mai apoi devenind redactor-șef) au determinat întreaga istorie a revistei și edițiile ulterioare. Capitolul care tratează cea de-a doua ediție lansată la 21 februarie 1957 începe cu descrierea mediului social, politic și cultural al vremii, a presiunilor politice la care a fost supusă revista în primii ani, continuând cu instituțiile și publicațiile care s-au format în jurul revistei – Korunk Kör (Cercul Korunk), Korunk Galéria (Galeria Korunk), Korunk Délelőttök (Diminețile Korunk), Caietele Korunk (Korunk

Füzetek), Anuarele Korunk (Korunk Évkönyvek). Un subcapitol tratează rolul pe care l-au avut articolele din domeniul Științelor naturii în viața revistei (sau chiar a cercetătorilor transilvăneni și a maghiarimii) în contextul presei deceniului 1980.

Pe lângă analiza concepțiilor redacționale ale celei de-a treia ediții de după 1989, marcată de numele redactorului-șef Lajos Kántor, am realizat o succintă prezentare a redacției, a colaboratorilor. Am pus un accent deosebit pe numărul tematic despre ideologiile de stânga, de asemenea, având în vedere corespondența dintre Lajos Kántor și Ernő Gáll, am analizat în detaliu articolele care disecă problema orientării de stânga a revistei, căci după căderea comunismului, revista Korunk a trebuit să se confrunte și să treacă peste această caracterizare ideologică. După descrierea perioadei căutărilor de drumuri, în capitolul *Sferele tot mai largi ale revistei* am cercetat frecvența cu care revista tratează anumite subiecte în perioada 1990-2000, după care am trecut la prezentarea domeniilor amintite ale vieții publice, așa cum apar acestea în revistă. Teza tratează aceste subiecte ca și blocuri tematice, încercând să descrie modul în care redacția abordează subiectele în jurul cărora se constituie numerele revistei. Blocurile tematice sunt mai întâi prezentate din prisma rezultatelor cantitative ale cercetării, defalcate pe numere, după care urmează propriu-zisele analize. Concluziile sunt formulate după fiecare bloc.

Am constatat faptul că subiectele menționate sunt abordate prin discursuri care pot fi clar definite. Am încercat să descriem aceste discursuri, schițând acea concepție redacțională pe care revista a urmat-o în perioada la care se referă cercetarea. Rezultatele cantitative demonstrează faptul că subiectele cercetate apar în revista Korunk în studii, eseuri și scrieri publicistice. Majoritatea scrierilor sunt semnate de autori maghiari din Transilvania, însă tradițiile revistei impun și prezența reprezentanților vieții publice și culturale din Ungaria. Autorii români și cei din străinătate sunt prezenți în egală măsură. Deși teza atinge doar tangențial această problemă, aici trebuie să amintim faptul că cea de-a treia ediție a revistei încearcă să continue tradiția conceptului formulat de László Dienes în prima ediție, aceea de a fi o punte de legătură, un for de dezbateri al maghiarilor din Ungaria și a celor care trăiesc în minoritate în cele trei țări vecine. Focalizarea tematică asupra Transilvaniei este pe de o parte firească, pe de altă parte este datorată caracterului tematicilor cuprinse în analiză. Este important de menționat faptul că deschiderea națională sau chiar internațională este prezentă în aproape jumătate din articolele analizate. Acest lucru ne întărește convingerea că nu putem să acuzăm revista de provincialism nici chiar în perioada anilor 1990, una a căutărilor de

drum.

Pe de altă parte, realitățile sociale, politice și economice limitează de multe ori pluralitatea ideilor, dialogul, dezbateră constructivă, fapt dovedit și de analiza cantitativă. În perioada amintită, (nici) revista Korunk nu publică materiale care să genereze dezbateri. Acesta este perioada denumită de sociologul Attila Papp Z. ca fiind cea a jurnalismului pre-profesional, fiind urmată de consolidarea lentă a presei maghiare din Transilvania, caracterizată de un discurs omogen, evitând conflictele. Aici poate fi inclusă și practica presei de a aborda unele probleme ale prezentului, definite adesea ca fiind tabu, prin prezentarea și analiza problemelor similare ale trecutului, formulând un model din prisma tradițiilor comunității. Nici revista Korunk nu este face excepție: analiza cantitativă demonstrează că abordarea trecutului este accentuată chiar și în legătură cu problemele de actualitate.

Cu toate acestea, revista Korunk este o publicație care aduce culoare în peisajul presei maghiare din România. Prin modul de redactare, compoziția tematică, abordarea subiectelor, capacitatea de organizare și de înnoire, prin asumarea tradițiilor și perpetuarea modernă a acestora, este o revistă unică în Bazinul Carpatic. În condițiile perioadei dintre 1990 și 2000, în care activitatea redacțională a fost deseori îngreunată de mediul instabil, publicația a avut o misiune grea, aceea de a se confrunța cu concepțiile care îl legau de ideologia de stânga. În 2013, Korunk poate fi deja considerată o revistă cu o abordare echilibrată a subiectelor, care s-a debarasat de legăturile ideologice ale trecutului. Acest lucru este meritul redactorilor din perioada cercetării.

Bibliografie

Surse primare:

Reviste

Korunk, 1990, 1 – 12.

Korunk, 1991, 1 – 12.

Korunk, 1992, 1 – 12.

Korunk, 1993, 1 – 12.

Korunk, 1994, 1 – 12.

Korunk, 1995, 1 – 12.

Korunk, 1996, 1 – 12.

Korunk, 1997, 1 – 12.

Korunk, 1998, 1 – 12.

Korunk, 1999, 1 – 12.

II. Surse secundare

Volume

BALOGH Edgár: *Itt és most. Tanulmány a régi Korunkról.* Dacia Könyvkiadó, Kolozsvár, 1976

BALOGH Edgár: *Férfimunka.* Magvető, Budapest, 1986

BALOGH Edgár: *Számadásom (1956 – 1993).* Komp-Press – Korunk Baráti Társaság, 1999.

BELL, Allan: *The Lanfguage of News Media.* Oxford, Blacwell, 1991

BELL, Allan – GARRETT, Peter: *Approaches to Media Discourse.* Oxford, Blackwell, 1998.

BOIA, Lucian: *Mitologia științifică a comunismului.* Humanitas, Buc.,1999.

BOTKA Ferenc: *A Korunk-kutatás problémái.* Különnyomat. Jegyzetek a Petőfi Irodalmi Múzeum 1976. május 20-21-én tartott Korunk-konferenciája kapcsán. Népművelési Propaganda Iroda, Budapest, 1977.

BRUCAN, Silviu: *Stâlpii noii puterii în România.* Nemira, București, 1996

COLȚESCU, Gabriela (szakmai vezető): *Szótár plurális társadalmaknak. Vocabular pentru societăți plurale.* Kétnyelvű kiadás. A bevezetőt írta Gabriela Colțescu. Iași: Polirom Kiadó, 2005.

CULIC, Irina: *Câștigătorii. Elita politică și democratizare în România 1989 – 2000,* Limes, Cluj, 2002

DIENES László: *Sejtelve egy fölindulásnak. Kritikai írások (1921-1931)* (szerk. Sugár

- Erzsébet). Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1977.
- DOMOKOS Géza: *Esély I. – II.* Pallas Akadémia Kiadó, Csíkszereda, 1997.
- D. LŐRINCZ József: *Az átmenet közéleti értékei a mindennapi életben.* Pro-Print, Csíkszereda, 2004.
- GAÁL Gábor: *Válogatott írások I-III.* (szerk. Sugár Erzsébet). Irodalmi Könyvkiadó, Bukarest, 1964 – 1971.
- GAÁL Gábor: *Erről van szó: válogatott írások.* Dacia Könyvkiadó, Kolozsvár, 1974.
- GABANYI, Anelli Ute: *Revoluția neterminată.* Editura Fundației Culturale Române, București, 1999
- GALLAGHER, Tom: *Democrație și naționalism în România 1989 – 1998.* Ed. All, București. 1998.
- GÁLL Ernő: *Számvetés. Huszonhét év a Korunk szerkesztőségében.* Komp-Press Korunk Baráti Társaság, Kolozsvár 1995
- GÁLL Ernő: *Napló I. 1977 –1990.* Polis Könyvkiadó, Kolozsvár, 2003, illetve Gáll Ernő: *Napló II. 1990 –2000.* Polis Könyvkiadó, Kolozsvár, 2003.
- GÁLL Ernő: *Levelek 1949–2000.* Korunk–Napvilág, Kolozsvár–Budapest, 2009
- GROSS, Peter: *Mass-media și democrația în țările Europei de Est. Colosul cu picioare de lut.* Polirom, Iași, 1999
- GYÖRFFY Gábor: *Cenzúra és propaganda a kommunista Romániában.* Komp-Press, Kolozsvár, 2009
- HABERMAS, Jürgen: *A társadalmi nyilvánosság szerkezetváltozása.* Budapest, Osiris, 1999.
- KÁNTOR Lajos: *A Korunk kapui.* Komp-Press, Kolozsvár, Kalligram, Pozsony, 2011.
- KISS János: *Omló falak, Szabadság,* Kolozsvár, 1991.
- KOVÁCS Kiss Gyöngy (szerk.): *Erdélyről Európában mítosztalanul.* Korunk Baráti Társaság, Kolozsvár, 2003.
- LIGETI Ernő: *Súly alatt a pálma. Egy nemzedék szellemi élete. 22 esztendő kisebbségi sorsban.* Pallas Akadémia, Csíkszereda, 2004.
- LINZ, Juan – Stepan, Alfred: *Problems of Democratic transition and Consolidation.* The Johns Hopkins University Press, Baltimore & London, 1996.
- MARINO, Adrian: *Al treilea discurs. Cultură, ideologie și politică în România.* Humanitas, București, 2001
- MÉLIUSZ József (szerk.): *A Korunk költészete.* Irodalmi Könyvkiadó, Bukarest, 1967.
- MUNGIU, Alina: *Români după 89. Istoria unei neînțelegeri.* Humanitas, București, 1995
- Romániai Magyar Évkönyv 2000.* Szórvány Alapítvány, Temesvár – Polis Könyvkiadó,

Kolozsvár, 2000.

PAȘTI , Vladimir: *România în tranziție. Căderea în viitor*. Nemira, București, 1995

PATAPIEVICI, Horia-Roman: *Politice*. Humanitas, București, 1996

PETCU, Marian: *Tipologia presei românești*. Polirom, Iași, 2000

PREDA, Cristian: *România postcomunistă și România interbelică*. Meridiane, București, 2002

PREDA, Cristian: *Tranziție, liberalism și națiune*. Meridiane, București, 2001

PLEȘU, A. – Roman, P. – Ștefoi, E.: *Transformări, inerții, dezordini. 22 de luni după 22 decembrie 1989*. Polirom, Iași, 2002.

PLEȘU, Adrian: *Chipuri și măști ale tranziției*. Humanitas, București, 1996

POMOGÁTS Béla: *Magyar irodalom Erdélyben (1918-1944)*. Pallas Akadémia, Csíkszereda, 2008

POMOGÁTS Béla: *Magyar irodalom Erdélyben (1945-1968)*. Pallas Akadémia, Csíkszereda, 2009

POMOGÁTS Béla: *Magyar irodalom Erdélyben (1968-1989)*. Pallas Akadémia, Csíkszereda, 2011

POMOGÁTS Béla: *Erdélyi tetőn*. Pallas-Akadémia Kiadó, Csíkszerda, 2004.

PRICE, Monroe E.: *A televízió, a nyilvános szféra és a nemzeti identitás*. Magvető, Budapest, 1998.

PROPP, Vlagyimir: *A mese morfológiája*. Budapest, Osiris, 2007.

RAD, Ilie: *Schimbări în Europa, schimbări în mass media*. Polirom, Iași, 2004

Romániai Magyar Irodalmi Lexikon 1., Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1991

Romániai Magyar Irodalmi Lexikon 3., Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1994

Korunk-évkönyv, 1989.

ROTH Andrei: *Naționalism sau democratism?* Pro Europa, Tg. Mureș, 1999

SANDU, Dumitru: *Sociologia tranziției. Valori și tipuri sociale în România*. Ed. Staff, București, 1996.

SOMOGYI Sándor - Nebojša Novkovic - Kajári Karolina: *A tudomány módszertana*, Veszprémi Egyetem, Keszthely, 2002.

STOKES, Jane: *A média- és kultúrakutatás gyakorlata*, Gondolat Kiadó – Kommunikáció- és Médiakutatási Tanszék, Budapest – Pécs, 2008.

TAPODI Zsuzsa: *Irodalom a politika szolgálatában. Gaál Gábor munkássága pályája utolsó szakaszában (1946-1854)*. Nemzetközi Hungarológiai Központ, Bp., 2001.

TĂNASE, Stelian: *Revoluția ca eșec. Elite și societate*. 2006

TÓTH Sándor: *G.G.: tanulmány Gaál Gáborról, a Korunk szerkesztőjéről*. Kriterion, Bukarest, 1971.

TÓTH, Sándor: *Dicsőséges kudaraink a diktatúra korszakából. Gaál Gábor sorsa és utóélete*. Balassi kiadó, Budapest, 1997.

TISMĂNEANU, Vladimir: *Fantasmele salvării. Democrație, naționalism și mit în Europa post-comunistă*. Polirom, București, 1999.

VERESS Károly: *Paradox (tudat)állapotok*. Komp-Press, Korunk Baráti Kör, Kolozsvár, 1996.

ZUB, Alexandru: *Dicurs istoric și tranziție*, Editura Institutul European, Buc., 1998.

Studii

A. GERGELY András: *Alpok-Adria együttműködés: egy kisebbségi horizont*. In: Uő: *Kisebbségi könyvisme – MTA Politikai Tudományok Intézete*, Budapest, 2010. 1. sz. 70 – 74.

ÁGOSTON Hugó: *Ismeretterjesztés*. *Korunk*, 1985. 4. sz., 311.

BAJOR Andor: *Gondolatok a damaszkuszi útról*. In: *Korunk*, 1990. 10. sz. 1252 – 1253.

BAKK Miklós – BODÓ Barna: *Elitek, modellek, szerepek*. In: *Korunk* 1999. 4. sz. 65 – 72.

BALÁZS Sándor: *Bolyai Egyetem: lett, hogy ne legyen*. In: *Magyar Kisebbség*, 1997. 3 – 4 sz.

BALOGH Edgár: *Új humanizmus őrhelyén*. *Korunk*, 1957. január

BOTTONI, Stefano: *A hatalom értelmisége - az értelmiség hatalma. A Földes László-ügy*. In: *Korall*, 18. sz., 113 – 134.

BUCHWALD Péter: *A szakírás gondjairól*. *Korunk*, 1987. 9.sz. 739 – 741.

CARVER, Terell: *Diskurzuselemzés és a „nyelvi fordulat”*. In: *Politikatudományi szemle*, 2004. 4. sz. 143 – 148.

CSATA Zsombor – Ercsei Kálmán: *Regionális terek és társadalmi átmenet Romániában*. In: *Erdélyi társadalom*, 1. évf. 1. sz. 155 – 161.

CSEKE Péter: *Az új tárgyiasságtól a Korunk népi realizmusáig*. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények*, Kv., 1995. 39. 15 – 28.

CSEKE Péter: *A modellértékű lapszerkesztés gondja és felelőssége*. In: *Metaforától az élet felé*. Kriterion, Kolozsvár, 1997. 207 – 218.

CS. GYÍMESI Éva: *Gaál Gábor újraolvasásához*. In: *Korunk*, 1991. 3. sz. 312 – 314.

CS. GYÍMESI Éva: *Történelmi holtvágányon*. In: *Korunk* 1990. 1.sz. 22 – 28.

DIENES László: *Beköszöntő*, *Korunk*, 1926. február

- FALKAI Gábor: *Utószó*. In: Habermas, Jürgen: *A társadalmi nyilvánosság szerkezetváltozása*, Budapest, Osiris, 1999. 382.
- FERENCZ Angéla: *A helyi média hatása a társadalmi kommunikációra*. In: Reconnect, 2009. 1. 16 – 21.
- FÜLEI-SZÁNTÓ Endre: *A sztálini zsarnokság életvilága és megszűnése. Gondolatok a politikai rendszerváltozásokról*. In: Korunk 1990. 5. 593 – 601.
- GÁL Mária: *Útkeresésben a romániai magyar írott sajtó*. In: Bodó Barna (szerk.):
- HORVÁTH István: *Telemanipuláció*. in: Korunk 1990. 5.sz., 532 – 536.
- HORVÁTH István: *Önkorlátozó sajtónyilvánosság*. Korunk, 1996. 1. sz .
- JÓZSA T. István: *A hazai magyar sajtó új térképe 1990-ben*. In: Korunk 1990. 3 sz. 139.
- KÁNTOR Lajos: *Történelmi tévedések. Távlatok?* Korunk, 1990. 1.sz. 3 – 8.
- KÁNTOR Lajos: *Hol dobog a szív?* Korunk, 1991. 3. 275 – 279
- KÁNTOR Lajos: *Balogh Edgár útja a Sarlótól a Korunkig*. Tiszatáj, 2007. május. 67 – 73.
- KOVÁCS János: *Előszó*. In: Dienes László: *Sejtelve egy fölindulásnak*. Kritikai írások (1921-1931) (szerk. Sugár Erzsébet). Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1977.
- MAGYARI Tivadar: *A sajtó önállóságának kérdése a romániai magyar köztájékoztatás esetében*, In: *A romániai magyar sajtónyilvánosság határai*. Korunk, 1996. 1. sz. 39 – 47.
- MAGYARI Tivadar: *A sajtó önállóságának kérdése a romániai magyar köztájékoztatás esetében*. In: *A romániai magyar sajtónyilvánosság határai*. Korunk, 1996. 1 sz. 45.
- MOTTIER, Véronique: *Diskurzuselemzés és az identitás/különbözőség politikája*. In: Politikatudományi szemle, 2004. 4. sz. 155 – 159.
- PLAINER Zsuzsa: *A kolozsvári magyar kulturális polgárság a rendszerváltás után*. In: WEB, 10. sz., 2002. október, 39 – 43.
- POMOGÁTS Béla: *Negyedik Európa*. Korunk, 1990. 6. sz., 699.
- POMOGÁTS Béla: *Nyitott műhely. Az új Korunk a magyar folyóiratok között*. 83 – 88.
- RÁ CZ Győző: *Szerkesztői salutatio*. Korunk, 1985. 1.sz.
- SIMON Boglárka: *A modernitás posztkommunista rekonstrukciója Romániában*. In: Erdélyi társadalom, 3. évfolyam, 1.sz. 247 – 251.
- TÓTH Sándor: *Pótlás a Gaál-ügyhöz*. In: Korunk, 1991. 12. sz. 1537-1538.
- TÓTH Sándor: *Előszó*. In: Gaál Gábor: *Erről van szó: válogatott írások*. Dacia Könyvkiadó, Kolozsvár, 1974.
- VERESS Zoltán: *Évfordulós mozaikkockák*. Korunk, 2007. 2.sz.. 39 – 41.
- VERESS Zoltán: *Mit akar a szerkesztő?* Korunk, 1985. 5.sz. 403 – 405
- VETÉSI László: *Lelkészek – a Korunk család gyermeke*. In: Kovács Kiss Gyöngy (szerk.):

Erdélyről Európában mítosztalanul. Korunk Baráti Társaság, Kolozsvár, 2003.

ZSIGMOND Melinda: *Médiatörténeti események a romániai magyar televíziózásban.* In. Me.dok, Kolozsvár, 2010. 4.

Documente electronice

BAKK-DÁVID Tímea: *Forradalom és/vagy puccs? Mi történt 1989-től 1990 májusáig?* <http://itthon.transindex.ro/?cikk=12284> – letöltés dátuma: 2010 augusztus 25.

BALÁZS Imre József: *Hét tétel a Korunkról.* http://www.napkut.hu/naput_2006/2006_06/110.htm, 2009. április 5.

BOTTONI, Stefano: *Románia 1989. Egy politikai összeomlás értelmezései.* <http://adatbankcafe.adatbank.ro/?v=8#http://adatbankcafe.adatbank.ro/?v=8#> – a letöltés dátuma: 2010. augusztus 9.

CSEKE Péter: *Időrobbanás?* In: Korunk, 2001. február, <http://epa.oszk.hu/00400/00458/00038/robbanas.htm> – letöltés dátuma, 2009. április 5.

GLÓZER Rita: *A diskurzuselemzés módja és értelme.* http://mmi.elte.hu/szabadbolcseszlet/index.php?option=com_tanelem&id_tanelem=841&tip=0 – letöltés: 2013. március 5.

HELLER Mária – RÉNYI Ágnes: *A nyilvánosság kommunikációelméleti megközelítéseiről.*

<https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:P5rGJyhv61cJ:www.bmekornyesz.hu/sqlatm/dl.php>, letöltés dátuma: 2012. szeptember 9.

HELLER Mária: *Új kommunikációs helyzetek és szükségletek.* http://mek.oszk.hu/10100/10130/html/04_heller.htm, letöltés dátuma: 2012. szeptember 9.

HELLER, Wilfried: *A fókuszban Románia: migráció, társadalmi-gazdasági átalakulás, regionális fejlődés.* http://www.hhrf.org/kisebbskutatas/kk_2000_02/cikk.php?id=254 – letöltés dátuma, 2009. április 5.

JOHNSON, L. R.: *Forradalom után. Közép-Európa, 1989-1994.* <http://www.historia.hu/archivum/2001/010910johnson.htm> – letöltés dátuma, 2009. április 5.

MÁTAI Mónika: *Történészek Habermasról.* <http://www.c3.hu/~szf/Szofi99/07/Szemezes-Fr.htm> – letöltés dátuma: 2011. augusztus 15.

MAGYARI Tivadar: *A romániai magyar média.* In.: Médiakutató, 2000 ősz,

http://www.mediakutato.hu/cikk/2000_01_osz/09_a_romaniai_magyar_media – letöltve: 2009. augusztus 13.

MAGYARI-VINCZE Enikő - FLEISCHMIDT Margit: *A CARITAS és a romániai átmenet.* <http://www.c3.hu/scripta/scripta0/replika/1516/caritas.htm> – letöltés dátuma: 2011. szeptember 15.

PAPP Z. Attila: *A romániai magyar sajtónyilvánosság a kilencvenes években. A működtetők világa* – doktori dolgozat, ELTE, Budapest, 2005., <http://adatbank.transindex.ro/cedula.php?kod=45> – letöltés: 2012. június 2.

POMOGÁTS Béla: *A publicista Gaál Gábor. Véleménynyilvánítás egy perben.* In: *Kritika.* 1991/12, <http://nagykar.hu/tlkarindexer/index.php?show=eb519637> – letöltés dátuma: 2009. április 5.

POMOGÁTS Béla: *A Korunk és a népi irodalom.* In: *Korunk*, 2007. 8. sz. <http://epa.oszk.hu/00400/00458/00128/3675.html> – letöltés dátuma: 2009. április 5.

POMOGÁTS Béla: *Tárgyilagos személyességgel Gáll Ernő szellemi hagyatékáról.* *Korunk* 2007. 2.sz., <http://www.korunk.org/?q=node/8&ev=2007&honap=2&cikk=8451> – letöltés dátuma: 2009. április 5.

POMOGÁTS Béla: *Két korszak határán.* *Korunk* 2001. február, <http://www.korunk.org/?q=node/6506> – letöltés dátuma: 2009. április 5.

SALAT Levente: *Tisztelgés – fenntartásokkal.* In: *Korunk*, 2007. 2. sz. <http://epa.oszk.hu/00400/00458/00122/2440.html> – letöltés dátuma: 2011. június 9.

SZILÁGYI Júlia: *Nyelv-rítus-émlékezés az 1976-os Korunk-évkönyvben.* In: *Homi*, 2007 november, <http://www.holmi.org/2007/11/szilagyi-julia-nyelv-ritus-emlekezes> – letöltés dátuma: 2011.november 23.

Manuscris

CSICSMANN László: *Islám és demokrácia a Közel-Keleten és Észak-Afrikában. A nyugati típusú demokrácia adaptálásának lehetőségei és korlátai a tágabb értelemben vett Közel-Keleten.* Phd-értekezés, kézirat, 2006